

avocatul
poporului
OMBUDSMAN

RAPORT ALTERNATIV
în baza Convenției ONU
privind eliminarea
tuturor formelor
de discriminare
rasială
2024

_____ nr. _____
la nr. _____ din _____

RAPORTUL ALTERNATIV

**al Oficiului Avocatului Poporului în baza
Convenției ONU privind eliminarea tuturor formelor
de discriminare rasială**

Acest Raport a fost elaborat de Oficiul Avocatului Poporului (Ombudsmanul) al Republicii Moldova, în calitate sa de Instituție Națională pentru Drepturile Omului acreditată cu statul "A".

Cuprins

Acronime	3
Informații privind Oficiul Avocatului Poporului din Republica Moldova	4
1. Aspecte preliminare ale Raportului	5
2. Cadrul normativ și politici în implementarea prevederilor Convenției (art.1, 2, 4 și 6 din Convenție).....	6
2.1. Cadrul normativ ajustat în domeniul nondiscriminării în Republica Moldova.....	6
2.2. Impactul cadrului normativ adoptat privind accesul la informațiile de interes public asupra minorităților naționale.....	10
2.3. Politici publice de implementare a prevederilor Convenției	10
3. Respectarea drepturilor persoanelor de etnie romă	13
3.1. Datele statistice privind grupul de persoane de etnie romă (art.1 și 5 al Convenției).	13
3.2. Programul de susținere a populației de etnie romă în Republica Moldova pentru anii 2022-2025.....	14
3.3. Nivelul educației a copiilor de etnie romă (art. 5 din Convenție).	15
3.4. Discriminarea persoanelor refugiate din Ucraina de etnie romă aflate pe teritoriul Republicii Moldova (art. 3 din Convenție).	17

Acronime

INDO – Instituție Națională pentru Drepturile Omului

OAP – Oficiul Avocatului Poporului

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

UNICEF – Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite

art. – articol

etc. – et cetera

Informații privind Oficiul Avocatului Poporului din Republica Moldova

Oficiul Avocatului Poporului (OAP) în calitate de Instituție Națională pentru Drepturile Omului (INDO) din Republica Moldova este o entitate independentă, cu un mandat constituțional¹ de contribui la protejarea și promovarea drepturilor și libertățile omului. În activitatea sa de peste 25 de ani, Instituția Ombudsmanului contribuie la asigurarea statului de drept prin prevenirea încălcărilor în domeniu, perfecționarea legislației naționale și a politicilor publice din perspectiva abordării bazate pe drepturile omului și integrării a celor mai înalte standarde. Suplimentar, Ombudsmanul este împuternicit să întreprindă acțiuni de promovare a respectării drepturilor omului în toate domeniile vieții.

Instituția Avocatului Poporului activează în conformitate Principiile referitoare la Statutul Instituțiilor Naționale (Principiile de la Paris) care stabilesc competențele, responsabilitățile, componența și garanțiile Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului. În anul 2023, instituția a fost reacreditată cu statutul „A”², faptul ce a reconfirmat corespunderea INDO cu totalitatea standardelor și cerințelor prestabilite în Principiile de la Paris.

În activitatea sa, Avocatul Poporului se conduce de prevederile Constituției Republicii Moldova, Legea nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)³, precum și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Adicional, în exercitarea atribuțiilor de mandat, Oficiul Avocatului Poporului elaborează rapoarte independente privind respectarea și promovarea drepturilor și libertăților omului și le prezintă instituțiilor (cum ar fi și Raportul anual privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova, prezentat în fața Parlamentului) și organizațiilor internaționale și regionale în domeniu. Rapoartele prezentate descriu nivelul de implementare al convențiilor internaționale și regionale la care Republica Moldova este parte. Adicional, acestea conțin recomandări de îmbunătățire a procesului de implementare a prevederilor convențiilor, în așa fel încât cele mai înalte standarde în domeniu să fie respectate în mod corespunzător.

Printre acestea se regăsește și Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială ratifică de către Republica Moldova în data de 26 ianuarie 1993. Ratificarea acestei Convenții ale ONU a constituit un progres semnificativ în asigurarea statului de drept a Moldovei, iar implementarea prevederilor acesteia reprezintă o garanție în menținerea egalității în fața legii, oferirii dreptului la o protecție egală în cazul acțiunilor de discriminare, precum și combaterii barierelor rasiale pentru o coexistență armonioasă a tuturor persoanelor dintr-un stat. În acest sens, Avocatul Poporului are rolul de a supraveghea ca autoritățile naționale să întreprindă măsuri concrete ca fiecare individ, indiferent a cărui grup aparține, să-și exercite drepturile și libertățile în condiții de egalitate.

¹ Constituția Republicii Moldova, art. 59¹ Statutul și rolul Avocatului Poporului.

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136130&lang=ro#

² Report and Recommendations of the Session of the Sub-Committee on Accreditation (SCA) Online, 25-29 September 2023 Geneva, 23-27 October 2023 <https://ganhri.org/wp-content/uploads/2023/11/SCA-Report-Second-Session-2023-EN.pdf>

³ Legea nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141519&lang=ro#

Prin urmare, cooperarea Instituției Ombudsmanului cu Comitetul privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială prin elaborarea și prezentarea rapoartelor alternative este o oportunitate valoroasă atât în promovarea, cât și în implementarea efectivă a standardelor privind non-discriminarea și asigurarea egalității.

1. Aspecte preliminare ale Raportului

În procesul de elaborare al prezentului Raport, Oficiul Avocatului Poporului (OAP) a examinat Raportul periodic al Republicii Moldova privind implementarea articolelor Convenției⁴, precum și constatările și recomandările Comitetului pentru eliminarea discriminării rasiale privind necesitatea abordării tuturor aspectelor la care a atras atenția Comitetul în cauză. În același timp, Ombudsmanul a analizat Lista de teme care au fost prezentate de către Comitet pentru asigurarea unui dialog focusat pe subiecte problematice în aplicarea măsurilor de către autoritățile naționale.

În scopul elaborării unui raport comprehensiv, OAP a colectat date în procesul de monitorizare a acțiunilor și politicilor elaborate de instituțiilor publice și activităților realizate de către organizațiile necomerciale, interacțiunii cu partenerii cheie în domeniul prevenirii discriminării rasiale. În acest context, au fost desfășurate vizite de documentare în teritoriu pentru a discuta problematicile, dar și bunele practici în domeniul asigurării drepturilor omului. Astfel, angajații Oficiului Ombudsmanului împreună cu Avocatul Poporului, au purtat discuții cu reprezentanții autorităților publice locale, precum consilii raionale și locale, primării; angajații inspectoratelor de poliție; organizațiile societății civile locale și regionale; managerii centrelor de plasament pentru persoanele refugiate și beneficiarii centrelor de plasament. Adicional, au fost efectuate vizite la Baronul romilor pentru a aborda necesitățile cu care se confruntă grupul de etnie romă în vederea integrării în societate. La fel, OAP a menținut dialogul continuu cu autoritățile publice centrale în procesele de examinare și îmbunătăți a proiectelor actelor normative și politici publice din perspectiva abordării bazate pe drepturile omului. Menținerea dialogului a fost efectuată și prin participarea în calitate de membru în cadrul consiliilor specializate ale Consiliului Național pentru Drepturile Omului - organ consultativ al Guvernului, instituit în scopul monitorizării modului de implementare a politicii statului în domeniul drepturilor omului, precum și a tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte, precum și al monitorizării respectării angajamentelor asumate.

În mod special au fost abordate intervențiile și provocările în activitatea OAP, care au apărut în urma izbucnirii conflictului armat din Ucraina. Ca urmare, în procesul de monitorizare OAP a constatat că ucrainenii de etnie romă care au căutat un refugiu și protecție pe teritoriul Republicii Moldova au fost discriminați de către angajații centrelor de plasament temporar.

Un alt aspect problematic constatat se referă la necesitatea integrării copiilor de etnie romă în procesul educațional și importanța aplicării măsurilor de prevenire al abandonului școlar. Este necesar să accentuăm că abandonul școlar este o consecință a mai multor provocări cu care se confruntă grupul de etnie romă, precum ar fi: discriminarea în domeniul social, economic, educațional etc.,

⁴ [CERD/C/MDA/12-14](#)

posibilitățile financiare reduse pentru asigurarea unui nivel corespunzător de educație, migrația înaltă care împiedică copii să frecventeze instituțiile educaționale în mod regulat.

Ombudsmanul a atras atenția și asupra accesibilității reduse în contextul publicării informațiilor de interes public în limbile minorităților etnice și naționale. În acest sens, menționăm că a fost adoptată o nouă lege⁵ care reglementează modalitatea de exercitare și apărare a dreptului la informațiile de interes public. Art.22 al legii menționate prevede expres că “Informațiile de interes public sunt comunicate solicitantului în limba în care sunt disponibile.” Acest aspect, reprezintă o îngrijorare semnificată pentru Avocatul Poporului, având în vedere că potrivit Legii 382/2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și statutul juridic al organizațiilor lor, prevede că aceste persoane au dreptul să aibă acces la informații în limba maternă, să o difuzeze și să facă schimb de informații în această limbă. Totodată, Convenția- cadru pentru protecția minorităților naționale, prevede la art. 10, alin. (1) că statul se angajează să recunoască oricărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul de a folosi liber și fără ingerință limba sa minoritară, în privat și în public, oral și în scris.

În urma celor menționate, susținem că Raportul alternativ în cauză va reflecta atât perioada de raportare prezentată în raportul statului, cât și perioada ulterioară, în vederea urmăririi dinamicii, noilor măsuri, dar și a provocărilor pe parcursul procesului implementării prevederilor Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare. În contextul provocărilor abordate în elaborarea Raportului, este important de menționat că există încă limite privind colectarea informațiilor în regiunea transnistreană în domeniul asigurării drepturilor omului. În acest sens, lipsește o interacțiune continuă a OAP cu autoritățile neconstituționale ale regiunii pentru a monitoriza respectarea drepturilor și libertăților omului. Deși au fost organizate diverse ședințe ale grupurilor de lucru sectoriale, nu au fost convocate întrevederi pe sectorul drepturilor omului în perioada anului 2022, pe motivul refuzului repetat de a examina problematicile în acest domeniu.

Totuși, în data de 10 octombrie 2023, membrii ședinței grupului de lucru pe domeniul drepturilor omului s-au întrunit la sediul Bender al Misiunii OSCE în Moldova, la care au fost discutate standardele internaționale în domeniul asigurării drepturilor persoanelor minorităților naționale, precum și respectarea drepturilor persoanelor refugiate care și-au găsit adăpost în regiunea din stânga Nistrului⁶. Adicional, Avocatul Poporului atrage atenția că autoritățile neconstituționale din regiune sunt reticente asigurarea accesului în instituțiile penitenciare.

2. Cadrul normativ și politici în implementarea prevederilor Convenției (art.1, 2, 4 și 6 din Convenție).

2.1. Cadrul normativ ajustat în domeniul nondiscriminării în Republica Moldova.

Conform art. 2 lit. d) al Convenției, statul parte este obligat să întreprindă mijloace corespunzătoare, inclusiv dacă împrejurările o cer, prin măsuri legislative, să interzică discriminarea

⁵ [Legea nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public.](#)

⁶ <https://ombudsman.md/grupul-de-lucru-pentru-drepturile-omului-intrunit-la-sediul-din-bender-al-misiunii-osce-in-moldova/>

rasială practică de persoane, de grupuri sau organizații și să-i pună capăt. Este important să menționăm că în urma adoptării de către Parlament a Legii nr.2 din 02.02.2023, au fost introduse un set de modificări asupra întregului cadru normativ privind domeniul nediscriminării și asigurarea egalității. Ca urmare, Legea nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității, a devenit un instrument mai eficient și operativ în prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității. Astfel, legea menționată a fost completată cu o serie de criterii în baza cărora este interzisă discriminarea, precum: originea socială, națională și statut social, stare de sănătate și statut HIV, identitate de gen, orientare sexuală, opinii politice sau orice alte opinii, avere, naștere sau orice alt criteriu. La fel, în Legea 121/2012 au fost introduse modificări și completări pentru a detalia semnificația discriminării directe și indirecte, precum și a măsurilor pozitive. Au fost introduse și noțiuni noi privind discriminare continuă⁷ și discriminarea prelungită⁸. De asemenea, au fost introduse prevederi prin care se interzice discriminarea privind accesul la serviciile și bunurile disponibile publicului și privind furnizarea acestora⁹. În acest sens, persoanele sunt protejate de orice formă de discriminare în procesul oferirii serviciilor medicale, sociale, bancare, transport, culturale sau alte servicii disponibile.

Atragem atenția și asupra modificărilor Legii la art. 9 prin care s-a revizuit mecanismul de interzicere a discriminării în domeniul educației, fapt ce oferă o protecție mult mai vastă în acest domeniu, în coraport cu prevederile anterioare. În acest sens, legiuitorul a inclus acțiunile care se pot considera discriminatorii pe baza criteriilor protejate, reale sau presupuse, printre care ar fi: limitarea accesului la educație în instituțiile de învățământ de orice nivel și tip; limitarea sau subminarea egalității în procesul educațional, inclusiv la evaluarea cunoștințelor; limitarea sau subminarea egalității în activitatea științifico-didactică; hărțuirea; segregarea rasială; orice altă acțiune care contravine prevederilor legale¹⁰. Același articol, a fost completat cu măsurile pe care trebuie să le întreprindă instituțiile de învățământ în asigurarea principiului nediscriminării, precum: asigurarea accesibilității în domeniul educației, elaborarea materialelor didactice în domeniu, formarea cadrelor didactice și de conducere privind aplicarea metodelor și mijloacelor de prevenire a faptelor de discriminare și de sesizare a autorităților competente; includerea în regulamentele interne a prevederilor privind interzicerea discriminării și asigurarea egalității. Suplimentar, în scopul protecției mai efective a victimelor hărțurii prin aplicarea răspunderii pentru hărțuire în toate sferile

⁷ Legea 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, art. 2 - discriminare continuă – orice faptă de discriminare care se caracterizează prin săvârșirea neîntreruptă, în decursul unui timp nedeterminat, a acțiunii sau inacțiunii discriminatorii și care se consumă în momentul încetării acestora ori în momentul survenirii unor evenimente care împiedică această faptă;

⁸ Ibidem, art. 2 - discriminare prelungită – orice faptă de discriminare caracterizată prin două sau mai multe acțiuni și/sau inacțiuni identice comise cu un singur scop, alcătuind un ansamblu

⁹ Ibidem, art. 8,

¹⁰ Ibidem. art. 9,

vieții în dependență de gravitatea acțiunilor comise au fost introduse modificări la Codul contravențional prin introducerea art. 70/2 (Hărțuirea¹¹) și 70/3 (Victimizarea¹²).

În contextul Recomandării generale nr. 35 din 2013, Comitetul privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, a venit cu recomandarea de adoptare de către Stat a legislației comprehensive care să incrimineze infracțiunile săvârșite din ură și să asigure că criteriul rasial să fie inclus în lista circumstanțelor agravante.

Ca urmare a evenimentelor social-politice din ultimii ani ce au avut loc la nivel național și global, au fost observate tendințe de utilizare a discursului de ură. În acest sens, ținem să evidențiem că legiuitorul a expus în redacție nouă art. 346 Instigare la acțiuni violente pe motive de prejudecată¹³ din Codul Penal. Potrivit, art. 77 Circumstanțe agravante din Codul Penal, prevede în calitate de circumstanță la lit. d) săvârșirea infracțiunii din motive de prejudecată. Este important să menționăm că în Codul Penal la art. 134/21 prin motive de prejudecată se înțeleg inclusiv ideile preconcepute ale făptuitorului bazate pe considerente de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială etc.

De asemenea, agravanta respectivă a fost introdusă în mod particular și la unele categorii de infracțiuni ale Codului Penal, precum infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei, infracțiunile privind viața sexuală, infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor, infracțiuni contra patrimoniului, infracțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale etc.¹⁴ La fel, și în Codul Contravențional a fost introdusă agravanta menționată, precum și oferită definiția acesteia la art. 46/3¹⁵.

Totodată, au fost introduse noi prevederi în Codul Contravențional care prin art. 70/1 sancționează fapta de instigare la discriminare pe motive de prejudecată, iar prin includerea art. 52 din Codul Contravențional, la alin. (3) legiuitorul a sancționat discursul de ură și/sau instigare la discriminare de către competitorii electorali în perioada electorală și/sau în materiale de agitație.

În scopul asigurării unei intervenții prompte de prevenire a infracțiunilor săvârșite din ură, contravențiilor privind discursul de ură și instigare la discriminare, autoritățile publice colaborează și desfășoară activități în parteneriat cu reprezentanții organizațiilor nonguvernamentale. În acest sens, asociația obștească Promo-LEX a elaborat în anul 2023 un îndrumar pentru a facilita prevederile Codului contravențional privind discursul de ură și instigare la discriminare care a fost prezentat spre examinare agenților constataatori și angajaților poliției și ai procuraturii. Îndrumarul a fost consultat și

¹¹ Hărțuirea, adică manifestarea unui comportament fizic, verbal, nonverbal sau a altor acțiuni care conduc la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, având drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane pe baza criteriilor de rasă, culoare, origine națională, etnică și socială, statut social, cetățenie, limbă, religie sau convingeri, vârstă, sex, identitate de gen, statut matrimonial, orientare sexuală, dizabilitate, stare de sănătate, statut HIV, opinie, apartenență politică, avere, naștere sau orice alt criteriu.

¹² Orice acțiune sau inacțiune soldată cu consecințe negative pentru persoana care a depus plângere sau a înaintat acțiune în instanța de judecată în scopul asigurării principiilor egalității și nediscriminării ori în scopul furnizării unor informații, inclusiv a unor mărturii, care se referă la plângerea sau acțiunea înaintată de către o altă persoană

¹³ Instigare la ură sau violență, manifestată prin îndemnuri publice, diseminare a informației sau alte forme de informare a publicului, inclusiv prin intermediul mass-mediei, în formă scrisă, desen sau imagine, sau prin intermediul unui sistem informatic, împotriva unei categorii de persoane pe motive de prejudecată.

¹⁴ Legea nr. 111 din 21.04.2022, pentru modificarea unor acte normative
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131558&lang=ro

¹⁵ Ibidem.

ajustat în cooperare cu reprezentății Ministerului Afacerilor Interne, Procuraturii Generale și Consiliului pentru egalitate.

Avocatul Poporului exprimă apreciere privind ajustarea și includerea noilor prevederi care să asigure o protecție mai eficientă în domeniu, cu toate acestea se observă reacția autorităților privind utilizarea abstractă aplicării a normelor privind infracțiunile săvârșite pe motive de prejudecată la momentul sesizării organelor abilitate cu cercetarea în mod complet și sub toate aspectele a cauzelor aflate în gestionare. Prin urmare, se recomandă implementarea instruirilor continue pentru angajații procuraturii și poliției în vederea prevenirii și asigurării unei intervenții prompte în examinarea cauzelor în domeniu.

În aceeași ordine de idei Avocatul Poporului atrage atenția inclusiv asupra recomandării Comitetului către Stat cu privire la asigurarea că toate infracțiunile motivate de ură și discursuri de ură sunt investigate și urmărite penal și că făptuitorii sunt pedepsiți, indiferent de statutul lor oficial, și trebuie să fie furnizate date privind numărul de cauze în acest sens. Conform datelor Procuraturii Generale, pentru anii 2018-2022, nu au fost colectate date dezagregate privind informațiile despre sentințele de condamnare definitive pentru comiterea de fapte ilegale motivate de prejudecăți, dispreț sau ură. Totodată, precizăm că, prin Ordinul comun a Procuraturii Generale, Ministerului Afacerilor Interne, Centrul Național Anticorupție, Serviciul Vamal și Serviciul Fiscal de Stat din 16.01.2023, au fost modificate anexele nr. 2 și nr. 3 la Instrucțiunile privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, aprobate prin Ordinul comun al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului general al Serviciului Vamal, Directorului Centrului Național Anticorupție nr.121/ 1254 /1286-0 195 din 18.07.2008. Ca urmare a modificărilor realizate de către stat în domeniul datelor privind infracțiunilor specificate, Avocatul Poporului recomandă inițierea procesului de colectare a datelor dezagregate privind cauzele inițiate în scopul realizării depline a recomandării Comitetului în acest aspect.

Suplimentar, Ombudsmanul reiterează că în urma adoptării Hotărârii nr. 593 cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Relații Interetnice din 25 iunie 2018, a fost modificată denumirea Biroului Relații Interetnice în Agenția Relații Interetnice. Agenția are misiunea de a asigura implementarea politicilor statului în domeniul relațiilor interetnice și al funcționării limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova. Este important de menționat că Agenția poate înainta inițiative de elaborare, ajustare sau modificare a politicilor publice în domeniu de competență doar prin intermediul Ministerului Educației și Cercetării - autoritate publică centrală care realizează misiunea în domeniile: educație; cercetare și inovare; tineret; cultură fizică și sport; relații interetnice și funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova. Acest aspect ar fi de îngrijorare în viziunea Avocatului Poporului, având în vedere că alte domenii (sănătatea, munca, social etc.) în care ar putea fi înaintate de către Agenție propuneri de ajustare, modificare sau elaborare a politicilor nu sunt în competența Ministerului.

În acest context, Ombudsmanul recomandă asigurarea independenței instituționale, precum și independenței bugetare ale Agenției Relații Interetnice și a acordarea mecanismelor eficiente de înaintare a propunerilor de elaborare, ajustare sau modificare a politicilor publice în domeniul de intervenție și monitorizarea implementării acestora.

2.2. Impactul cadrului normativ adoptat privind accesul la informațiile de interes public asupra minorităților naționale.

Accesul la informațiile de interes public constituie în sine un element necesar al statului în care prevalează drepturile și libertățile omului. Asigurarea dreptului de acces la informație de către stat contribuie la formarea opiniei și participării active a cetățeanului în procesul de luare a deciziilor în spirit democratic. În acest sens, a fost adoptată Legea nr. 148 din 09.06.2023 privind accesul la informațiile de interes public, în care sunt reglementate: modalitatea de exercitare și de apărare a dreptului de acces la informație; obligațiile furnizorilor de informații în asigurarea accesului la informație; răspunderea juridică pentru încălcarea prevederilor privind accesul la informație; mecanismul de monitorizare și control al implementării legii.

În contextul furnizării informațiilor de interes public persoanelor solicitate, art. 21 al Legii 148/2023 prevede că informațiile de interes public sunt comunicate solicitantului în limba în care sunt disponibile. Această prevedere constituie un aspect de îngrijorare în opinia Avocatului Poporului, având în vedere că accesul la informație trebuie să fie asigurat în mod egal și pe înțelesul tuturor. Astfel, în procesul consultărilor publice asupra proiectului legii privind accesul la informațiile de interes public, Avocatul Poporului a opinat prin referirea la art. 10 alin. (1) din Convenția - cadru pentru protecția minorităților naționale nr. 94/1995 care prevede că oricare persoană aparținând unei minorități naționale are dreptul de a folosi liber și fără ingerință limba sa minoritară, atât în domeniul privat, cât și în public, în format oral și scris. Suplimentar celor abordate, toate persoanele sunt în drept să utilizeze limbajul mimico-gestual și alte moduri alternative de comunicare între persoane.

În mod adițional, Ombudsmanul a atras atenția că art. 7 al Legii cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor nr. 382/2001 prevede că persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul la libera folosire a limbii materne, atât în scris, cât și oral, să aibă acces la informații în această limbă, să o difuzeze și să facă schimb de informații.

În urma celor menționate, Ombudsmanul recomandă Statului ajustare prevederilor legislative în domeniul asigurării accesului la informațiile de interes public în mod egal tuturor majorităților naționale.

2.3. Politici publice de implementare a prevederilor Convenției

- Realizarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022 și noul concept al Planului pentru 2024-2027.

Elaborarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru perioada anilor 2018-2022, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.89/2018¹⁶ a constituit în sine manifestarea realizării recomandărilor mecanismului Evaluării Universale Periodice, precum și al comitetelor în baza tratatelor ONU în domeniul drepturilor omului. Prin urmare, Planul conține 16 domenii de intervenție per total, iar domeniul 6 e destinat nediscriminării și egalității, iar domeniul 15 drepturilor minorităților. Astfel, ținem să menționăm că potrivit raportului de evaluare a implementării Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului, domeniul nediscriminării și egalității a înregistrat progrese medii și relativ bune, iar domeniul drepturilor minorităților etnice a înregistrat cele mai modeste progrese în realizare.

Rata politicilor publice, actelor normative au fost îmbunătățite prin prisma nediscriminării și a egalității. În acest sens, proiectele de politici sunt remise spre avizare Oficiului Avocatului Poporului care la rândul său formulează și se expediază recomandări pentru îmbunătățire a acestora.

Obiectivul Planului privind integrarea persoanelor aparținând minorităților naționale în toate domeniile de activitate ale statului prin consolidarea cadrului de politici și a celui legal, a inclus un set de indicatori prestabiliți, care în sine nu au putut a fi evaluați din perspectiva realizării acestora. Problema a constat că însăși indicatorii nu au fost monitorizați de către instituțiile responsabile în realizarea indicatorilor în domeniu, fapt ce a constituit o îngrijorare pentru Avocatul Poporului. Printre acești indicatori se regăsesc: creșterea gradului de cunoaștere a limbii materne și a limbii române în rândul persoanelor aparținând minorităților naționale. În acest context, Ministerul Educației și Cercetării nu dispune de date privind gradul de cunoaștere a limbii materne (ucraineană, rusă, găgăuză, bulgară, alte limbi) și a limbii române în rândul populației în vârstă.

Un al indicator s-a referit la sporirea gradului de înmatriculare în instituțiile de învățământ superior al persoanelor aparținând minorităților naționale. Astfel, realizarea monitorizării impactului acestui indicator ar contribui la asigurarea accesibilității la educație pentru minorități, care potrivit statisticilor au un grad scăzut de înmatriculare la licență, ciclul I, după cum urmează din totalul înmatriculați (14094) – 85% (11956) sunt moldoveni; 3,4% (485) – ucraineni; 3,1% (431) – ruși; 1,7% (243) – bulgari; 3,4% (475) – găgăuzi; 6 - romi, ceilalți 63 sunt trecuți la categoria „alte naționalități”. La fel nu au putut fi evaluați indicatorii privind sporirea ratei de angajare în serviciul public a persoanelor aparținând minorităților naționale, sporirea gradului de educație interculturală, asigurarea accesului liber la justiție și a accesului la informație pentru persoanele minorităților etnice.

Suplimentar, Planul a conținut indicatori de monitorizare a obiectivului privind susținerea populației de etnie romă realizată pe întregul teritoriul al Republicii Moldova. Cu regret, totalitatea indicatorilor stabiliți nu au putu fi evaluate fie că monitorizarea acestora nu țin de competența Ministerului Educației și Cercetării, fie că datele în acest domeniu sunt fragmentate. Un indicator realizat cu succes a ținut de sporirea ratei de angajare a mediatorilor comunitari, astfel în 2021 au fost angajați 45 de mediatori, iar în 2022 – 46 de mediatori din 53 de unități planificate.

În contextul implementării și realizării indicatorilor prestabiliți în Plan, Avocatul Poporului atrage atenția asupra lipsei unei flexibilități al documentului în cazul ajustării acestuia la

¹⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110031&lang=ro

recomandările Ombudsmanului. Prin urmare, se recomandă ca asemenea politici publice să fie posibile spre amendamente, având în vedere că tendințele, dar și schimbările continue în societate atât la nivel național, dar și la nivel global au un impact direct și esențial asupra exercitării drepturilor omului. Astfel, pentru a răspunde prompt necesităților și problemelor apărute, este absolut necesară posibilitatea ajustării prevederilor în document. La fel, având în vedere că mulți indicatori nu au fost expuși spre monitorizare de către instituții concrete, acestea au rămas a fi imposibili de evaluat din perspectiva atingerii scopului. Astfel, este esențială stabilirea actorilor responsabili de monitorizarea indicatorilor pentru a cunoaște în detaliu nivelul realizării Planului. Totodată, Ombudsmanul accentuează că 49,1 % din indicatorii de rezultat al Planului pentru anii 2018-2022, nu au fost monitorizați și astfel nu au putut fi evaluați.

Noul concept al Planului Național de Asigurare a Drepturilor Omului pentru anii 2024 -2027 urmează să asigure completarea politicilor sectoriale. Astfel, documentul va acoperi elementele specifice ale drepturilor omului care nu au fost abordate în documentele de politici sectoriale. Structura noului document a fost consultată în mod constat de autoritățile publice, cu reprezentanții societății civile, reprezentanții Oficiului Avocatului Poporului și Consiliului pentru Egalitate și ca rezultat s-a axat pe două priorități: 1. drepturile omului și 2. cadrul de politici și mecanismele instituționale de asumare, implementare, coordonare și monitorizare a angajamentelor în domeniu drepturilor omului. Astfel, prima prioritate include și aspectele referitoare la demnitatea umană inerentă, tratament echitabil și nediscriminatoriu asigurat, precum și drepturile culturale asigurate. Ombudsmanul apreciază pozitiv că a doua prioritate include aspectele de monitorizare a rezultatelor al Planului de către mecanismele instituțional, prin urmare ar putea fi evitat riscul neimplementării anumitor indicatori pe motivul faptului că nu a fost direcționat anumitei instituții spre monitorizare, precum a fost observat în Planul precedent pentru perioada 2018-2022.

În mod deosebit, Avocatul Poporului atrage atenția privind faptul că anul 2023 nu a fost inclus în Planul de Asigurare a drepturilor Omului, constituind un risc în asigurarea implementărilor standardelor și politicilor în domeniul drepturilor omului, prin urmare autoritățile au fost implicate în dezvoltarea conceptului comprehensiv al noului Plan.

- Planul de acțiuni pentru perioada 2021 – 2024 privind implementarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017 -2027.

În anul 2018, Oficiul Avocatului Poporului, Agenția pentru Relații Interetnice și Consiliul Egalității au semnat un memorandum¹⁷, în vederea consolidării cooperării dintre instituții și intensificării eforturilor comune pentru protecția drepturilor omului, cu acordarea atenției deosebite drepturilor minorităților etnice la educație, accesului la informație și participare, precum și drepturilor culturale, religioase și lingvistice. În acest sens, Avocatul Poporului examinează și prezintă propuneri de îmbunătățire a politicilor publice în domeniu la solicitarea autorităților de stat.

¹⁷ <https://ombudsman.md/oficiul-avocatului-poporului-agentia-relatii-interetnice-si-consiliul-pentru-prevenirea-si-eliminarea-discriminarii-si-asigurarea-egalitatii-au-semnat-un-acord-tripartit-de-colaborare-2/>

Astfel, Avocatul Poporului apreciază că au fost luate în considerare într-o anumită măsură propunerile de îmbunătățire a acțiunilor privind implementarea Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027, aprobată prin Hotărârea nr.1464 din 20.12.2016¹⁸ și abordate în Programul pentru anii 2023-2025 de implementare a Strategiei aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.169/2023¹⁹. Prin urmare, propunerile au ținut de intensificarea activităților de consultare și implicare a reprezentanților minorităților naționale în viața culturală, socială și economică și în treburile publice, în special care le privesc direct. Acest aspect ține de o abordare participativă, având în vedere că minoritățile naționale cunosc îndeaproape necesitățile și provocările ce trebuie depășite.

O altă recomandare luată în considerare a ținut de îmbunătățirea studierii de către alolingvi a limbii de stat, inclusiv prin motivarea reprezentanților minorităților naționale de a cunoaște limba română. În aceeași ordine de idei, Avocatul Poporului atrage atenția cu privire la recomandarea ce ține consolidarea capacităților mass-mediei și ale studenților facultăților de jurnalism în ceea ce privește particularitățile prezentării materialelor ce vizează persoanele aparținând minorităților naționale, acțiune ce a fost prevăzută și în Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022.

Atragem atenția că la moment televiziunile naționale sunt în criza de cadre pentru realizarea emisiunilor destinate minorităților naționale. Acest fapt este unul îngrijorător, având în vedere că există riscul dispariției emisiunilor destinate în limbile grupurilor etnice. Astfel, Avocatul Poporului recomandă să fie depuse eforturi constate în identificarea, precum și consolidarea potențialelor cadre de etnie direct de la facultățile jurnalistice, astfel ca emisiunile să continue difuzarea activităților informative și culturale pentru minoritățile naționale.

3. Respectarea drepturilor persoanelor de etnie romă

3.1. Datele statistice privind grupul de persoane de etnie romă (art.1 și 5 al Convenției).

În Comentariul general nr. 32 al Comitetului pentru Eliminarea Discriminării Rasiale (în continuare Comitet), este atrasă atenția importanței colectării datelor. În acest sens, statistica privind populația ar trebui să fie dezagregată în funcție de rasă, culoare, descendență și origine etnică sau națională și sex. Adicional, statul trebuie să ofere date privind statutul socio-economic și cultural al diferitor grupuri și participarea acestora la viața politică și economică a țării. Aceste date dezagregate pot fi utilizate pentru a evalua eficacitatea unei măsuri implementate de către autoritățile naționale.

Aceleași aspecte privind prezentarea datelor dezagregate de către stat au fost abordate în Concluziile finale ale Comitetului la raportul periodic anterior nr. 10 și 11 al Republicii Moldova. Comitetul a menționat ca în următorul raport periodic al statului, să fie colectate și furnizate date statistice actualizate. În acest sens, statul a prezentat în următorul raport rezultatele celui mai recent recensământ al populației și al locuințelor, efectuat în 2014, care au fost publicate în 2017. Astfel,

¹⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97804&lang=ro

¹⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136873&lang=ro

datele recensământului populației și a locuințelor din 2014 includ reprezentarea minorităților etnice pe piața muncii și în administrația publică. În acest sens statul a prezentat statisticile despre principalele grupuri ocupaționale dezagregate pe etnie, cu specificarea procentajului de implicare a grupurilor etnice în profesii din diverse sectoare, precum administrația publică, lucrători de birou, lucrători calificați ș.a. La fel, au fost prezentate statisticile de reprezentare a grupurilor etnice în administrația publică la nivel urban și rural.

În pofida faptului că statul a raportat date statistice dezagregate, observăm că nu au fost furnizate date privind totalitatea domeniilor abordate în recomandarea Comitetului. În acest sens, constatăm restanțe la oferirea datelor privind exercitarea drepturilor economice și sociale. Adicional, nu a fost abordat prin prisma statisticilor grupul de etnie romă, cu excepția participării acestora în cursa electorală locală. În aceeași ordine de idei, Ombudsmanul constată că există o provocare în vederea colectării datelor exacte privind dimensiunea populației rome din Moldova. Acest fapt, a fost comunicat în urma interacționării cu reprezentanții acestui grup etnic în cadrul vizitelor de documentare din teritoriu, care au comunicat că familiile rome adesea sunt reticente în declararea apartenenței etnice. Această problemă este deosebit de sensibilă, iar pentru elaborarea unor sondaje statistice trebuie să fie dezvoltate metodologii care să protejeze confidențialitatea participanților, cu grad sporit asupra originii etnice. Totodată, Ombudsmanul susține că o provocare în colectarea datelor dezagregate, ține și de accesul limitat al OAP în regiunea transnistreană. Astfel, din cauza reticenței autorităților din regiune în oferirea accesului *de facto* pentru monitorizarea respectării drepturilor omului în teritoriu, nu pot fi colectate datele corespunzătoare în acest domeniu.

Avocatul Poporului susține că colectarea datelor dezagregate reprezintă în sine necesitatea de a înțelege în detaliu situația reală în domeniu și de a identifica lacunele care nu sunt abordate la nivelul politicilor publice. Totodată, informațiile colectate ar putea fi aplicate la evaluarea implementării obligațiilor statului care decurg din Convenție și la identificarea și rezolvarea barierelor cu care se confruntă minoritățile naționale și etnice în exercitarea drepturilor lor.

În raport cu cele menționate, Ombudsmanul apreciază efortul statului în prezentarea datelor suplimentare privind reprezentarea grupurilor etnice în administrația publică, precum și ocuparea pe piața muncii. Cu toate acestea, Avocatul Poporului recomandă elaborarea metodologiilor care vor aborda aditional, exercitarea tuturor drepturilor economice și sociale (dreptul la hrană adecvată, locuință, educație, sănătate, securitate socială, apă) de către minoritățile etnice cu respectarea principiului confidențialității pentru protecția identității etnice.

Adicional, Ombudsmanul atrage atenția că în perioada 8 aprilie – 7 iulie 2024 se va desfășura Recensământul Populației și Locuințelor. Prin urmare, această acțiune statistică oficială este unica bază de date administrativă care conține informații despre etnia persoanelor, limba vorbită și religia, iar metodologia de colectare necesită a fi bine definitivată pentru a oferi date suficient de dezagregate.

3.2. Programul de susținere a populației de etnie romă în Republica Moldova pentru anii 2022-2025.

Potrivit art. 2, par. 2 al Convenției, Statele părți vor lua, dacă împrejurările o vor cere, măsuri speciale și concrete în domeniile social, economic, cultural și altele, pentru a asigura cum se cuvine

dezvoltarea sau protecția anumitor grupuri rasiale sau anumitor indivizi aparținând acestor grupuri, în scopul de a le garanta, în condiții de egalitate, deplina exercitare a drepturilor omului și libertăților fundamentale. Aceste măsuri nu vor putea în nici un caz să aibă drept efect menținerea de drepturi inegale sau deosebite pentru diversele grupuri rasiale, odată atinse obiectivele pentru care au fost adoptate. În scopul realizării acestei prevederi, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr. 576 din 03.08.2022 cu privire la aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022 - 2025.

Ținem să menționăm aprobarea Programului pentru susținerea populației de etnie romă pentru anii 2022-2025 a fost inclus în capitolul 9 al Planului de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de Comisia europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Faptul dat confirmă că Republica Moldova acordă o atenție sporită pentru crearea unui cadru favorabil pentru promovarea diversității în societate, facilitarea dialogului intercultural și integrarea lingvistică, precum și asigurarea incluziunii grupului de etnie romă în diverse sfere ale vieții statului.

Programul are drept scop soluționarea multiplelor probleme și constrângeri cu care se confruntă această etnie și țintește atingerea schimbărilor principiale de îmbunătățire a situației populației de etnie romă. Documentul are 9 domenii prioritare în contextul cărora se vor realiza obiectivele și acțiunile: educație, sănătate, muncă, protecție socială, participarea romilor la viața publică, inclusiv la procese decizionale, combaterea discriminării, drepturile persoanelor rome migrante și combaterea traficului de ființe umane, activitatea mediatorilor comunitare, cultura și mass-media.

Avocatul Poporului menționează că aprobarea acestei Strategii reprezintă un progres în protecția drepturilor persoanelor de etnie romă. La fel, precum și crearea pe lângă Oficiul Avocatului Poporului, Consiliul pentru Egalitate și Agenția Relații Interetnice a Grupului de Experți în domeniul drepturilor minorităților naționale și etnice.

Totuși, Ombudsmanul atrage atenția că persoanele de etnie romă se confruntă în continuare cu provocări, probleme și necesități care de un timp îndelungat rămân a fi greu de soluționat, precum: cercul vicios al sărăciei, șomajul, accesul limitat la serviciile publice, migrația, abandonul școlar, discriminarea în diverse domenii ale vieții. În acest sens, Ombudsmanul consideră că măsurile aplicate în Program vor fi realizate în mod eficient pentru populația de etnie romă, în urma implicării și cooperării autorităților publice, societății civile rome, precum și prin asigurarea unui nivel corespunzător de monitorizare și acordare a resurselor financiare suficiente.

3.3. Nivelul educației a copiilor de etnie romă (art. 5 din Convenție).

La art. 5 lit. v) a Convenției este prevăzută obligația Statului de a interzice și a elimina discriminarea rasială sub toate formele și să fie garantat dreptul fiecăruia la egalitate în fața legii fără deosebire de rasă, culoare, origine națională sau etnică în folosința dreptului la educație și pregătirea profesională. Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014²⁰ prevede la art. 5 lit. d) misiunea educației de a promova dialogul intercultural, spiritul de toleranță, a nediscriminării și

²⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138940&lang=ro#

incluziunii sociale. Același Cod, prevede la art. 7, lit. h) principiul asigurării și egalității și nediscriminării ca și unul dintre principiile fundamentale ale educației și la lit. i) principiul recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, inclusiv a dreptului la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

Totodată, în Codul educației prin art. 135, alin.1), lit. i) nu se admit tratamente și pedepse degradante, discriminarea sub orice formă și aplicarea niciunei forme de violență fizică sau psihică din partea personalului didactic, științifico-didactic, științific și de conducere față de elevi.

Potrivit datelor studiului Etnobarometru Moldova - 2020²¹ elaborat cu suportul Oficiului Înaltului Comisar OSCE pentru minorități naționale pentru a sprijini Guvernul Republicii Moldova în implementarea Strategiei pentru consolidarea relațiilor interetnice pentru anii 2017-2027 adoptată prin Hotărârea de Guvern nr. 1464 din 30.12.2016²², romii se simt cei mai discriminați pe criterii etnice (88%) și a statutului lor educațional (65%).

Adițional, potrivit studiului menționat, cel mai discriminat grup etnic este perceput a fi romii, (urmași de ruși, găgăuzi și ucraineni) în toate sectoarele chestionate precum: angajarea la muncă, educația, sănătate, servicii publice. La fel, romii consideră că etnia este factorul principal al discriminării în domeniul educației.

În scopul analizei respectării standardelor internaționale aferente accesului echitabil la educația de calitate a copiilor de etnie Romă, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului în parteneriat cu UNICEF Moldova a elaborat Raportul tematic *“Respectarea dreptului la educația copiilor de etnie romă în Republica Moldova”*²³. Astfel, în raport a fost menționat că o provocare socială esențială curentă aferentă procesului de respectare a dreptului la educație a copiilor de etnie romă este determinată de asigurarea integrală a procesului de școlarizare obligatorie și prevenirea sau combaterea cazurilor de abandon școlar. În acest sens, lipsesc mecanisme adecvate pentru asigurarea procesului de școlarizare obligatorie integrală a copiilor romi, precum și de prevenire a absenteismului nemotivat și abandonului școlar. Astfel, nu există un cadru juridic care să reglementeze adecvat responsabilitatea instituțională sau individuală pentru asigurarea procesului de școlarizare.

Adițional, vulnerabilitățile intersectoriale complexe afectează exercitarea dreptului la educație a copiilor romi. Lipsa unui spațiu locativ adecvat pentru un trai decent, lipsa unui loc de muncă calificat, care să le asigure veniturile stabile și necesare pentru a procura produse alimentare, îmbrăcăminte, încălțăminte, rechizite școlare și materiale didactice suplimentare pentru copiii lor, determină comunitatea romă să își prioritizeze necesitățile esențiale, vitale înaintea asigurării dezvoltării educaționale, fapt ce rezultă cu un abandon școlar.

Potrivit Raportului „Analiza situației copiilor și adolescenților din Moldova”²⁴ „Copiii din familii vulnerabile, în special băieții, sunt mai predispuși la abandonul școlar și la angajarea în muncă

²¹ https://www.osce.org/files/f/documents/5/3/505312_0.pdf

²² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97804&lang=ro

²³ <https://ombudsman.md/post-document/respectarea-dreptului-la-educatie-a-copiilor-de-etnie-roma/>

²⁴ <https://www.unicef.org/moldova/rapoarte/analiza-situa%C8%9Biei-copiilor-%C8%99i-adolescen%C8%9Bilor-din-republica-moldova>

domestică. Totodată, copiii de etnie Romă deseori abandonează instituțiile de învățământ din cauza prejudecăților, discriminării și a lipsei diversității culturale în procesele de educație. Deseori copii romi se confruntă cu bullying, comportamente sarcastice atât din partea colegilor, cât și a cadrelor didactice.

Prin urmare, în societate se conturează o creștere a distanței sociale față de populația de etnie romă, precum și la aplicarea practicilor de excludere socială care limitează oportunitățile de dezvoltare în diverse domenii ale vieții.

Cu toate că Statul depune eforturi în asigurarea integrării a comunității rome în diversitatea proceselor educaționale, totuși se observă anumite curențe în realizarea indicatorilor prestabilite în politicile publice. Potrivit, rezultatelor monitorizării Coaliției “Vocea Romilor”²⁵ a Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie Romă în Republica Moldova pentru anii 2016 – 2020, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 734 din 09.06.2016²⁶, a Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie Romă în Republica Moldova pentru anii 2022 – 2025, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 576 din 03.08.2022,²⁷ la domeniul educației a fost menționat că gradul de implementare a acțiunilor menite să contribuie la îmbunătățirea accesului la educație a persoanelor de etnie Romă din Republica Moldova este unul nesatisfăcător. Adicional, Comitetul pentru eliminarea discriminării rasiale a menționat în Constatările finale cu privire la al zecelea și al unsprezecelea rapoarte periodice combinate ale Republicii Moldova²⁸, atarge atenția asupra situației îngrijorătoare aferentă politicilor ineficient implementate/insuficient finanțate pentru susținerea populației de etnie Romă.

În urma celor menționate, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului recomandă autorităților depunerea eforturilor constatate în asigurarea integrării copiilor de etnie Romă în instituțiile de învățământ prin implementarea politicilor elaborate cu acordarea suportului financiar necesar pentru realizarea indicatorilor stabiliți; organizarea programelor prelungite de studii; oferirea suportului educațional suplimentar copiilor romi; implementarea programelor informative în școli privind incluziunea socială și diversitatea minorităților prin prisma principiului nondiscriminării și egalității de șanse.

3.4. Discriminarea persoanelor refugiate din Ucraina de etnie romă aflate pe teritoriul Republicii Moldova (art. 3 din Convenție).

Conform art. 3 al Convenției, Statele părți condamnă în special segregarea rasială și apartheidul și se angajează să prevină, să interzică și să elimine pe teritoriile ținând de jurisdicția lor toate practicile de această natură. Astfel, autoritățile publice sunt obligate să întreprindă diverse măsuri care indiferent de contextul situației create, precum conflict armat sau o criză umanitară, dar și a grupului de persoane, să asigure un mediu prielnic pentru exercitarea drepturilor și libertăților într-un mod nediscriminatoriu și egal cu ceilalți membri ai societății.

²⁵ Uniune a mai multor asociații obștești Rome din Moldova, care promovează drepturile persoanelor de etnie și origine romă prin prisma implementării politicilor publice menite să îmbunătățească viața romilor.

²⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93295&lang=ro

²⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133208&lang=ro

²⁸ [CERD/C/MDA/CO/10-11](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133208&lang=ro)

Având în vedere declanșarea conflictului armat din Ucraina, un flux sporit de persoane refugiate au fost nevoite să caute protecție în diverse state vecine, printre care și Republica Moldova. În aceste condiții, autoritățile statului au fost obligate să acționeze prompt pentru a gestiona corespunzător fluxul de persoane refugiate, precum și de a asigura respectarea drepturilor și libertăților acestora în Republica Moldova. Astfel, autoritățile naționale și-au consolidat eforturile pentru a efectua strămutarea, precum și plasamentul temporar al refugiaților, cu asigurarea minimumului de servicii și bunuri. Eforturile au fost consolidate la nivel național și local de către autorități, cât și de reprezentanții societății civile. Concomitent, în scopul monitorizării respectării drepturilor persoanelor refugiate, precum și acordării expertizei și consultanței pe segmentul problemelor persoanelor refugiate din Ucraina, Avocatul Poporului a creat în data de 11 martie 2022, Consiliul Consultativ de prevenire a încălcării drepturilor persoanelor refugiate²⁹, format din reprezentanții Oficiului Ombudsmanului, Consiliului pentru egalitate și organizațiilor neguvernamentale. În scopul realizării activității de monitorizare a sistemului de protecție a drepturilor și libertăților persoanelor refugiate, Consiliul Consultativ a efectuat vizite de monitorizare, analiza legislației, standardelor în domeniu, regulamentelor de plasament temporar pentru refugiați.

În procesul efectuării vizitelor de monitorizare a fost constatat că beneficiarii ai centrelor de plasament temporar sunt cetățenii ucraineni de etnie romă, azeri, iar din spusele gestionarilor centrelor, la începutul crizei de refugiați au fost cazați pakistanezi, chinezi, irakieni, armeni și persoane de alte etnii. Conform revederilor Regulamentului (tip) privind organizarea și funcționarea Centrului de plasament temporar, persoanele refugiate beneficiază de servicii prestate în centre cu respectarea principiului nediscriminării și respectării drepturilor omului, indiferent de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, sex, vârstă, limbă, religie sau alte convingeri etc. Cu toate acestea, respectarea principiului nondiscriminării de către autoritățile publice nu s-a efectuat pe deplin, pentru că au existat și cazuri de atitudine ostilă față de minoritățile etnice sau religioase din partea managerilor sau personalului care gestionează centrele de plasament temporar.

În acest sens, voluntarii inițiativei civice Moldova Pentru Pace³⁰ au raportat Consiliului Consultativ pentru persoanele refugiate cazurile de discriminare a persoanelor refugiate de etnie romă de către angajații centrelor statului de plasament temporar, cât și de domeniul privat. În mare parte, voluntarii care ofereau suport în cazare erau atenționați de către personalul centrelor că cei din urmă nu vor accepta cazare persoanelor de etnie romă, menținând că vor accepta doar „ucraineni puri”. De asemenea, au fost constatate și cazuri în care reprezentanții centrelor de plasament solicitau comunicare etniei înainte de a caza persoana refugiată. Persoanele care realizau activități de voluntariat la punctele de trecere a raportat cazuri precum că reprezentanții autorităților încurajau persoanele refugiate de etnie romă să aleagă altă țară pentru protecție, cu motivarea că toate locurile din centre de plasament sunt ocupate.

În vederea prevenirii a cazurilor de discriminare a persoanelor refugiate de etnie romă, reprezentanții OAP au inițiat un dialog cu societatea civilă, mediatorii comunitari și Consiliul pentru

²⁹ <https://ombudsman.md/despre-noi/consiliul-consultativ-pe-refugiati/>

³⁰ Inițiativă civică non-profit, ce activează sub umbrela legală a mai multor ONG-uri pentru a oferi asistență refugiaților și refugiaților în urma invaziei ruse în Ucraina

egalitate. În acest sens, OAP a venit cu recomandări către autoritățile publice de a asigura adaptarea serviciilor și condițiilor din centrele cu populație preponderent din grupurile marginalizate pentru necesitățile acestora, evitând însă crearea unor spații desegregate pe un criteriu sau altul. Cu toate acestea, în procesul vizitelor de monitorizare au fost identificate centre de plasament în care au fost cazați preponderent doar persoanele de etnie romă.

Selecția preferențială a persoanelor de etnie romă s-a observat inclusiv în cazurile de refuz direct sau indirect de a caza persoanele de etnie romă prin argumentarea lipsei locurilor pentru cazare.

Consiliul Consultativ pentru persoanele refugiate al OAP a constatat în urma discuțiilor cu grupurile minoritare probleme adiționale precum: calitatea joasă a alimentației, lipsa locurilor pentru igiena personală și intimitate. Cu toate că unele necesități au fost soluționate de către autorități, totuși nu au fost suficientă diligență din partea autorităților în asigurarea locurilor de cazare.

În pofida faptului că au trecut peste doi ani de la începutul conflictului armat din Ucraina, iar persoanele continuă să se refugieze în alte state în scopul găsirii unui loc sigur de protecție, Consiliul Consultativ privind persoanele refugiate al OAP, constată în continuare cazuri privind tratamentul inechitabil în prestarea serviciilor sociale și medicale. Deși, Guvernul Republicii Moldova a aprobat la 18 ianuarie 2023, Hotărârea nr.21 privind acordarea protecției temporare persoanelor strămutate din Ucraina³¹, care oferă un șir de beneficii pentru exercitarea drepturilor și libertăților pe teritoriul statului. Oricum nu se observă schimbări semnificative în contextul asigurării nediscriminării și egalității.

În continuare se aplică abordarea de plasare segregată a persoanelor strămutate din Ucraina de etnie romă, azeră etc. În mod special, cei mai vulnerabili sunt beneficiarii de etnie Romă sunt expuși riscului de a deveni victime ale discriminării, fiind lipsiți de posibilitatea de a-și revendica drepturile pe motiv de prejudecată și intoleranță existentă în sistemul de justiție. Deși intervențiile Avocatului Poporului pe unele cazuri de tratament inechitabil a generat repunerea în drepturi a acestora, este necesar ca eliminarea practicilor negative în acest sens să rămână un obiectiv prioritar al autorităților publice vizate.

În urma celor menționate, Avocatul Poporului recomandă eliminarea practicilor discriminatorii la orice etapă de prestare a serviciilor destinate persoanelor refugiate și asigurarea unor mecanisme de protecție împotriva acțiunilor de hărțuire sexuală sau alte forme de violență în bază de gen.

³¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142062&lang=ro#